

ШКОЛСКІИ ЛИСТЪ.

Овай листъ излази сваке неделѣ еданиуть. Цена му е на годину 4, на
половину 2 а на четвртъ године 1 фор. съ поштаринѡмъ.

Брой 16.

6. Мая.

1859.

Народна школа естъ кѣи свете цркве.

Народна школа естъ кѣи свете цркве. Ню е осно-
вао самъ преблагій Христосъ Спаситель, кадъ е по ка-
зиваню св. евангелиста Матея допустю матерама да
свою дѣцу къ нѣму приводе, и кадъ е дѣчицу съ лю-
бави пунымъ рѣчма къ себи призивао и благосиляо.
Оно Спасительво изреченіе: „Штавите дѣти приходи-
ти ко мнѣ, и не возбраняйте имъ: таковыхъ бо естъ
царство небесное“, означуе часъ, у комъ е христіян-
ской школы темель положенъ. Христова невѣста света
саборна и апостолска црква, примила се, одма после
установленя свога, негованя и воспитанія христіянске
младежи, и веѣъ у првомъ и другомъ столеѣу после
Христа видимо мы у свакой веѣой христіянской об-
штини покрай цркве и шлолу за дѣцу подигнуту. У
треѣемъ и четвртѡмъ после Христа столеѣу пакъ, по-
што е света црква неситу аждаю язычества частнымъ
кретомъ надячала, на све стране подизаху се школе,
у коима се дѣца христіянска у закону Божіемъ вос-
питаваху, и обучаваху свему ономе, што ѣе имъ као
члановима свете цркве и христіянске државе нужно
быти.

Будуѣи пакъ да е народна школа у цркви поста-
ла и да е кѣи свете цркве, то слѣдуе, да ѣе она вы-
сокомъ свѡмъ позиву само онда подпуно одговарати
моѣи, ако буде своіой матери, светой цркви покорна,

и отдана. Свака противностъ, свако одступанѣ и цепанѣ школе одъ цркве приноси школи несрећу, назадакъ и пропасть. Погледаймо само у историю наше србске школе, пакъ ћемо се о томъ увѣрити! —

Да бы мы отношеніе школе къ цркви болъ познати и точнѣе опредѣлити могли, бацимо погледъ на новорођеногъ младенца! Свемогућій Творацъ ставіо га е у наручія нѣжне матере, уливши у срдце нѣзино неограничену и најсветію любовъ према свомъ одойчету. Па при свемъ томъ христіянско дѣте нѣе изключива властитостъ своихъ родителя, него оно принадлежи іоштъ цркви и држави. — Кадъ е Христомъ спасителѣмъ на землю бачено горушично сѣме узрастло, и великимъ гранатымъ дрветомъ постало, у коега ладу силни народи срећу, просвѣту, и спасеніе уживаю; онда е текъ и држава увидила, да е и нѣна дужностъ за воспитаніе младежи старати се. Пре Христа међу незнабожкимъ народима нигдѣ небыаше народныхъ школа. Родители быяху тако рећи неограничени господари свое дѣце. Нѣима на волю беше остављено воспитати или занемарити свою дѣцу. Истина у гдѣкоимъ градовима Италіе и Греціе налазаху се школе за мушку и женску дѣцу, али то быяху само приватне школе за имућну дѣцу, коихъ родители посебице или ревенемъ плаћаху учитель. За сиротиню небыаше ни едне школъце, за ню се нитко нестараше. Текъ онда, кадъ е духъ спасаваюће науке христове люде изъ мртвила пробудіо и довео до познаваня свогъ човѣческагъ достојанства и свогъ високогъ опредѣленя, текъ онда када светымъ крштенѣмъ препорођена чеда Божія еданъ другога као рођену браћу сматрати почеше; постала е обштенародна школа за сву христіянску дѣчицу безъ разлике станя и иманя родительскогъ, постала е христіянска школа, коіой е главно начело: дѣцу воспитати, да се на Христа угледаю, да

своимъ богоугоднымъ животомъ вѣчно блаженство заслуже. Као што е христова црква евангеліе сиромасима благовѣстила, и люде чистой нравственности научила, тако е она прва двери училишта свима отворила. Кодъ сваке цркве постојала су училишта огласителна за катихумене. Пресвитери, и њихови помоћници діакони и чтеци били су уедно и дѣчиѣ учители, а за образованѣ валяныхъ свештеника' и учителя' заведена су была у поглавитымъ градовима велика христіјанска училишта, одъ коихъ найзнаменитіе быаше оно у Александриѣ, кое е у другомъ, трећемъ и четвртомъ вѣку найвећма цвѣтало, и христіјанству побожне и учене свештенике и учитељ давало. Благочастиви цареви и благовѣрне царице на истоку и на западу, велможе царства, првосвештеници, и сви богатирци у слѣдуюћимъ вѣковима подижући цркве и монастире, подизали су покрай њихъ и школе, надметаюћи се еданъ съ другимъ, кои ће лѣпшу и краѕнію задужбину на славу божію и на користь потомства саградити. Све до нашастія проклетыхъ Турака у источне земљѣ цвѣтале су христіјанске школе у Египту, Малой Азиѣ, у Цариграду у святой гори и на цѣломъ травійскомъ полуострову. Гдѣ е годъ было цркве, ту е была и школа. Школа е постала неразлучна одъ цркве. На тако е и у нашемъ србскомъ народу было. Ако не пре, алъ зацѣло у 12 и 13 вѣку покрай задужбина, кое наши цареви и кнезови саградше, постојале су школе за дѣцу народа нашегъ. Грѣше дакле они кои мысле да е народъ нашъ школе, текъ после сеобе свое на ову страну, подизати почео; оне су одъ старине у цркви и у народу нашемъ постојале, шта выше башъ у време збегова и гоненія турскихъ у 15 и 16 столећу морале су се многе одъ њи изгубити и потаманити.

Дужность дѣцу христіянски воспитати лежи прво на рамеима родительскимъ. Ал' koliko има родителя' кои дѣцу као што валя воспитаваю? Ёдни неумеу, други неће, трећи немаю времена, четврти немаре за законъ Божій и траже снагу воспитанія у моди и споляшиѣмъ етикету. Куд' бы таква несреѣна разновидность у начину одхраненя и воспитанія дѣтіегъ свѣтъ довела! За одклонити дакле и у реду обдржати домаѣ воспитаніе, црква и држава пружаю руку помоћи родительима и примаю на себе воспитаніе дѣтіе и то обадве у народной школи. Примаюћи пакъ дѣцу, и призиваюћи ю къ себи у име Христово, прима народна школа у дѣци самогъ Христа спасителя по рѣчма нѣга самога: „Иже аще пріемлетъ таково отроча во има мое, мене пріемлетъ.“

А тко су то, кои тешку дужность воспитателя общтинске дѣце, у школи извршую? То су свештени и свѣтски учители. Будући пакъ да се само сдруженымъ силама велико дѣло произвести може; то треба да христіянски свештеници и учители у наиболѣмъ сугласію живе, они први овымъ другима мудре савѣте, упутства и добаръ примѣръ даваюћи, а ови други свештенике, као свое духовне пастире и старешине поштуюћи, слушаюћи и нѣма покораваяући се. Свештеници и учители дужни су неусицный трудъ около воспитанія дѣтіегъ полагати, ако желе достойни свогъ званія быти. Они кои неће да се у томъ послу труде незаслужую имена, што на себи носе, незаслужую части ни повереня што кодъ доброгъ нашегъ народа уживаю.

Као што в народна школа кѣи свете цркве, тако треба да и учитель покоранъ буде цркви, свештенику и свештенству. Алъ и свештеникъ треба да в свештеникъ по срдцу господа Іисуса, а не наемникъ што служи за новце. Онъ треба да съ учителѣмъ бла-

го поступа, да при савѣтима и опоменама избѣгава пуке, невоздѣлане и нехристянске изразе према учителю, да рѣчма и дѣломъ школу подпомаже, да предаванѣ науке христіянске и свію остальныхъ предмета и сво школско воспитаніе съ отеческомъ бригомъ и старанѣмъ надзирава, и да се у свему са учителѣмъ слаже. Неслога између свештеника' и учителя нигда нѣ на добро слутила и неће. Гдѣ се годъ она появи и дуго трае, ту е знакъ да нитъ валя учитель, нитъ валя свештеникъ. Свештеникъ, као христовъ наслѣдникъ треба да у школи сасвимъ у смыслу христове науке дѣла имаюћи свагда предъ очима и у срдцу Спасителѣве рѣчи: „Пустеше дѣцу к' мени!“ И учитель треба да е духомъ науке христове задахнутъ; цѣло посао нѣговъ треба да е посвећенъ любовію къ благочастію, и к' правѣй срећи дѣце, кою му повѣри наибольій пастирь Іисусъ. То е najveћа потреба дадашнѣга времена особито у нашемъ народу.

Одъ године 1812, па до најновиѣгъ времена школа се наша одтуђивала одъ цркве, и одтуђиванѣ то принело е многе яде, многе горке ране народу нашемъ. Збогъ тога поздравлямо е' радощѣу онај гласъ, когъ намъ недавно Србски Дневникъ донесе, гласъ, да е милостивый царъ нашъ школу нашу подъ закрилѣ нѣне добре майке свете православне цркве ставію, надаюћи се да ће преосвештени предетатели наше цркве постоянно и неуморимо настоявати, да школа наша у духу христіянскомъ процвета, и да народъ нашъ у страху господнѣмъ и у свима врлинама напредуе.

А мы сви свѣтски учителяи радимо сложно у вертограду господнѣмъ, и извршуюћи свое дужности служимо нѣму съ повѣреннымъ намъ даромъ, и имаюћи свагда предъ очима, да е наша народна школа кѣи свете православне цркве, почитуймо и признаймо авторитетъ нѣнъ сећаюћи се пете божіе заповѣди, коя

гласи: „Чти Отца твоего и Матерь твою, да благоу ти бѣдетъ.“

(Юшъ една лекция изъ Географіе.)

Аустриско царство.

(Продуженъ.)

2. Поделенъ по свойству землѣ.

Дунавъ протиче кровъ целу дужъ царства, у дужини 180 миля и прави као неку границу између ови земалѣ.

а) Кадъ гледнемо низъ Дунавъ, онда видимо све землѣ на десной обали Дунава и на левой обали Саве, да спадаю у пределе Алпски гора, они найвиши и найдужи планина европски, коѣ се подъ различнимъ именима одъ средиземногъ мора на истокъ повлаче, многостручно се разграняваю, къ Дунаву пружаюћи се све ниже биваю, а низъ По наедаредъ се у равнице изгубе.

Висови аустриски Алпа износе преко 12000 стопа висине изнадъ мора. Ортлесъ у Тиролској има 12393 стопе, Гросглокнеръ на граници између Корушке и Салцбурга високъ е 11,911 стопа.

Све воде, коѣ на десной обали у Дунавъ утичу, долаве одъ аустриски Алпа. Ове Алпе даю неке воде и на западъ къ Райни, кои неку дужъ на аустриской граници тече, и на югъ къ реци По, кои такођеръ границу царства сачинява, а неке воде теку управо у ядранско море.

б) На граници Краньске и Герца прелазе Алпе у гору Каретъ, коя се између Саве и ядранскогъ мора пружа и са балканскимъ планинама саюжуе.

в) На левой обали Дунава припадаю све землѣ нашегъ царства къ двема другимъ горама, коѣ са Алпама нестое нигде у непосредной свези. За природну

границу између ови гора мора се Марха узети одъ нѣнога ушћа дунавскогъ пакъ горе до ушћа Бечве, доникле и Бечва и Одра одъ нѣногъ извора пакъ до излазка изъ царства.

Западне планине горепоменуте границе зову се іош одъ стари времена судетске планине, макаръ да поедина оделеня нѣна по положеню и свойству предела особита имена имаю, као н. пр. Гесенкъ, Глацерске планине, Високе планине, Рудня планина, Фрихпла, Ческе горе, и пр.

г) Планине на источној страни горепоменуте границе, које се на левој обали Дунава у великомъ као полуколу къ истоку пружаю, зову се одъ стари времена карпатске планине, ма да поедина оделеня особита имена имаю, као н. пр. Бескидске планине, Висока Татра, Угарска Рудня планина, шумски Карпати, Ердельски карпати и пр.

Висови судетски износе едва 5000 стопа, само снежна глава на Високој планини има 5207 стопа изнадъ мора, а Кубань у Ческой гори само 4239 стопа.

Судетске воде одтичу иль јужно иль северно. Јужно одтичуће изливаю се у Дунавъ, а северно одтичуће иль у Елбу иль у Одру.

Висови карпатски износе преко 8000 стопа; лонницки висъ на Високој Татри има 8300; леденодольски висъ 8100 а Негой у Ерделю около 8000 стопа.

Карпатске воде одтичу иль јужно иль северно. Све са унутрашнѣ обале Карпата излазеће утичу у Дунавъ, а са спољашнѣ обале изтичуће изливаю се или у Вишлю иль у Днѣстаръ иль у Дунавъ.

3. Земљѣ и жители.

Алпски предели. Самъ погледъ на брда и на планине развесели човека већ а іошъ милие се и некакд високо осећа човекъ, кадъ съ високогъ брда доле

у долове и далеке равнице погледа, пуно шуме и вода и вѣва идоля и варошица и цркви, и градића и села. Оваки погледа има на Алпама највише и највеличествение, кои чудновато душу чсвечию обузму и са светимъ страопочитанѣмъ према сили и мудрости творца изпуни, кои небо и земљу створи и нѣи у ту красоту обуче.

Најнижи е пределъ аустриски алпски она пространа и равна долина на реци По у Ломбардии и Млетачкой. Крозъ ню теку реке По са свима узгреднимъ речицама, река Ечъ, и неке приморске речице, у нѣой има јошъ многи канали, све ове воде чине равницу ову врло плоднономъ. Кукурузъ и пиринац овде е највеће богатство. Винова лоза пушта се пужати узъ дудове брестове и яблане. Вароши су тако пуне трудолюбивогъ народа, како више ни у коемъ пределу царства нема.

На северномъ рубу ове равнице пружаю се гране планинске у манѣимъ шумнатимъ брдашцамъ и између нѣи леже лепе питоме долинице, по којима се лепа езера сѣв. Овај е пределъ најбогатии воћемъ и то све южнимъ воћкама: овде доспеваю смокве, поморанце и лимунови, наполю; дудова и маслина има велики расадница пуно, и питомогъ кестена пуне шуме. Ова топлии предела дрва не расте само у долинама, него и по брду доникле и дублѣ у висѣ у планинама мимо реке Аде и Еча.

Предела између брда различити су по својој висини илѣ низи. Долине и равнице, пуне су варошица и села, и ту су цели простори обделани, свуда су лепо урађене нѣиве, мимо нѣи силни чисти и леги виноградии; а около потока стое ливаде и шуме, највише лиснатогъ дрвля.

По тешњимъ доловима, и по висовима брда, само се по гдегде по која кућа виђа, ту е више траве и паше негъ нѣива, а по шумама измешана су лисната

и игласта дрва, и што се више у висове планинама иде, све в лиснатогъ дрвля манѣ.

На іошѣ вишимъ висовима планинскимъ, где ни чамови кои су најтврђе одъ игластогъ дрвля више зиме одтрпити немогу, туда расту најсочниѣ и најмирисниѣ планинске траве, најслађа рана за домаћу стоку. Туда се у свима колебицама ради и тргуѣ са млекоу и сиромъ.

Изнадъ ови планински паша дижу се планинске стене; голи стрми дуварови високо у облаке, са одвалѣнимъ и сурванимъ каменѣмъ између модри стена; само се по гдѣгдѣ по неко местанце опажа где се травица види, илѣ по гдѣкоя усамлѣна као изгублѣна планинска билька. Овуда има дужи, где мора путникъ почитаве сате између стена и каменя, кои су се одъ стрми дуварова одвалили, мучно и са страомъ преко стаза верати. Мртва тишина влада ту, кою само по кадкадъ грмлѣнѣ рушећи се стена потресе, илѣ дрека кое грабљивѣ тице, коя са уваћенимъ и у канцама носѣнимъ ловомъ туда пролеће, тражећи усамлѣно место, да га разчупа и пождере.

Готово три четвртине аустриски алпа дижу се до ове голостенске висине, и погледъ ови оштри шилѣсти стенски вррова одоздо изъ долова и равница, врло зачуди свакога, ко ихъ ниѣ прилике имао видити.

Алѣ има висова планински, кои и овај пределъ висине премашую, и кои вечитимъ снеговима и ледовима покривени стое, на којима се топлота сунца бадава троши, да ихъ разтопи.

У пределу ти вечити ледова и снегова, кадъ се кои човекъ са мучнимъ и опаснимъ пужанѣмъ попне, да свою любопитность насити, нечаоди се нимало приятно ни домаћѣ. Редакъ и танакъ воздухъ незадоволява дисаюће груди него ихъ некако стеже и дави, а сѣйность снега и леда очи заблѣшти, притомъ студена

зима све кости потреса. Погледъ ови ледова, кои се изкокани одъ лютогъ мраза, на зраку сунца модре и зелене, изъ коихъ пукотина сунцемъ отоплѣне воде стремно у дубльине и долине лете, врло е чуданъ и величественъ, и показую величество Божие и у овомъ пределу, где никое живе душе нема; а неможе се описати красота снежни планински вррова изъ далека гледано, кадъ ихъ ютренъ иль вечернъ сунце обасяе, како се чисто пламте одъ румени сунчане.

Изъ Природе и свойствености ови алпски предела лако се даде и животъ жителя дзнати.

У пределима, где е на отворени мести саобраштай лакъ, као на обалама реке По, на ядранскомъ мору, или на Дунаву, туда стое богате пуне живота радности и трговине вароши; ту има различни заната и многи фабрика, ту землѣделие цвета, и то су најглавнии начини живота.

У пределима, где брда слободанъ и лакъ саобраштай отешчаваю, манъ е варошица, и ове су само тада знаменитие, ако на којой већой реци леже, по којой већи бродови бродити могу, или ако главни друмови туда воде, или ако железница пролази. Овуда е негмарве и трговина съ нѣомъ, најглавнии поео жителя.

Овромъ пољоделства и скотоводства рудокопство е у целомъ алпскомъ пределу трећа главна струка раднѣ и богатства.

Одъ руда налази се у целомъ пределу аустриски алпа каменитогъ угля највише, окромъ тога добива се у горњой Аустри, Салцбуршкой, Штаерской и Тиролской доста и добре камените соли, у Штаерской много и особито доброгъ гвожђа, у Корушкой олова, у Тиролской бакра. Одъ минерални рудни извора и баня најглавнии су у овомъ пределу, Баднѣ (у дойной Аустрии) Халъ (у горњ. Аустр.) Гастайнѣ (у Салцбургу) Глайхенбергъ (у Штаерской), Преблавъ (у Кору-

шкой) Раби (у южной Тиролской) Албано (у Млетачкой).

Изъ царства растинскогъ даю алпски предели най-више дрва за огревъ, за графу, за коларске и столарске радвѣ. На жупама брдскимъ и по долинама расте особите добре траве и друга за рану стоке вуждна биля; и овуда расте сваке врсте жита, у севернимъ краевима найвише ражи, у источнима шеница, у южнимъ кукурузъ и пиринацъ; вино у дойной Аустрии, Штаврской, и овамо припадаюћимъ краевима Мађарске, у Рвацкой и Славонии, у Тиролской, у Ломбардии, Млетачкой и Краньской; воћа найвише у горной Аустрии; благородние врсте найвише у Тиролской и Ломбардии.

Изъ царства животинскогъ налазе се у алпским езерама и потоцима особите врсте пастрма; по високима планина живе дивокозе, по већимъ плавинама елени и срне, тетреби и кокице, у ведримъ шумама шлюке; по руцама лисице и язавци; одъ домаћи животиня говеда су у овомъ пределу силна и одъ особите доброты. У Салцбургу и Коружкой најячи коньи, у Ломбардии лене велике горске овце; у Ломбардии Млетачкой и южной Тиролской в свилодѣлие врло главна радня и струка трговине.

Одъ народа најглавние е у аустрискимъ алпскимъ пределима немачко колево; допире на северъ до Дунава и преко Дунава, на югъ до средине Еча, на истокъ до средине Мура и Драве, и заузимлѣ дойну и горню Аустрию, Салцбургъ, сѣверну и горню Штаврску, већу часть Коружке и Тиролске, и јошъ неке пределе алпске. Немци ови говоре различне немачке местне взице.

У южнимъ краима алпски предела живе найвише Таляни.

У Фриаулу (северномъ краю Млетачке, говори се Фриаулски (Фурлански) у некимъ долинама южне Тиролске ладински.

У јужнозападнимъ краима алпски предела живе највише Славјани, кои илѣ словенски илѣ србски говоре. Словенци живе у дојной Штаверској, у јужноисточномъ краю Корушке, у целой Краньској, а Срби и Хрвати у Хрвацкој и Славонској, у Истрии и у Далмацији.

Добре науке.

Ништа се брже не заборави него умложаванѣ (мультипликација) ма да смо га како добро у школи научили. А у школи учимо за животѣ, и мудростѣ не састоји се у знању, него у мудрому употребљѣњу оногѣ и ползовану оногѣ што знамо.

Еданѣ човекѣ потроши сваки данѣ само петѣ новчиѣа безѣ нужде, мислеѣи: е, шта ми е то, то није много, то е ситница и маленкостѣ; али то опетѣ изнесе за годину дана $365 \text{ кр. } 5 = 18,25 \text{ } 18 \text{ фр.}$ а за 30 година дана $1825 + 30 = 548.50 \text{ } 547 \text{ ф.}$ а 548 фр. бацити, то е опетѣ и много и гриота.

Други човекѣ пропусти сваки данѣ само по два сата времена напрасно, беспослено, и мисли сваки данѣ „е, то није ништа“ али то се умножи за год. дана на 730 сати, а на 30 год. дана, на 21900 сати а то износи 912 изгубљѣни дана, овога краткогѣ живота, и то е, кадѣ се добро проесачимо, јошѣ далеко више одѣ 547 фор.

Наша земља има 5400 миља или 10,800 сати у наоколо, кадѣ два сата за едну миљу узмемо. То е големѣ путѣ. Ал' кадѣ би могли све на правацѣ иѣи, и кадѣ би сваки данѣ само еданѣ сатѣ путовали, то би е за 30 год. дана целу обиѣи могли. Огуда се

види, колко далеко човекъ у свомъ животу дотерати може, кадъ у полезномъ послу сваки данъ само по еданъ сатъ пробави, и колико јошъ много далъ, кадъ се сваки данъ помучи, да болји и савршеніи буде, и да за свое и свои домаћи благо по штогодъ учини. Али, ко неће да почне, тай неће ни дочети, и коме ние мало по мало довољно, тай никадъ искусити неће, како се са малимъ и ситнимъ мало по мало до многогъ и до великогъ дође.

„Не назиди града у едноме дану“ са тимъ се изговараю многи нерадини и лењи люди, кои неће свогъ посла да тераю, него око нѣга зеваю, и уморе се пре негъ што су га започели. Али е са свакимъ градомъ овако било.

Ту су многе вредне руке много дана одъ раногъ ютра до мркле ноћи съ вољомъ радиле, и нису остављале, докъ ние поса свршенъ био. Тако су постаи сви градови. Тако чини и ти, штогодъ чинити имашъ.

„Едаредъ ние ни едаредъ.“ То е најгора међу пословицама, и оно е неваљо рачунџия био, кои е начинио. Едаредъ е баръ едаредъ, то се неда порећи. Кои едаредъ украде, тай целогъ живота свогъ никадъ више съ образомъ рећи не може: фала Богу, я нисам никадъ ништъ туђе дирнуо. Ко едаредъ украде, до-векъ се за хреуза држи, вели пословица. Ту ние дакле едаредъ ни едаредъ. А кадъ крадљивца увате, опда е едаредъ више негъ едаредъ. И много се реда управо рећи сме, да е едаредъ, десетъ — сто — и иљаду реда. Ко едаредъ зло уради, онъ га обично и далъ тера и неоставля, докъ најпослѣ не изађе она пословица: Тиква дотле на воду иде, докъ се не разбије.

Л а с т е.

(Изъ природословни наука.)

У пролеће, кадъ су се ледови и снегови већ оттопили, и већ топлии воздухъ пролазити пође, пакъ и муве и бубе по нѣму пролетати почну, онда намъ и ласте дођу. А где су биле зими, и одкудъ долазе? Изъ далека, преко више стотина миља далеко изъ преко мора, преко брда и долова и преко велики простора земљъ. Ко имъ е казао, да е нама опетъ пролеће дошло, и да опетъ муве и бубе по воздуху лете и туда се играју? Ко имъ показуе путъ крозъ воздухъ, где ни стазе нема ни ограђени друмова, нити има задевени кажирука, да се зна кудъ који путъ води? и опетъ ни една пута несађе, свака дође опетъ на исто место и у добро доба.

Ласте немаю разума, као што човекъ има; оне неумеу као човекъ мислити; и опетъ намъ се свиди све штогодъ чине да е тако мудро и премишљно, да њинъ посо многогъ човека застидити мора. Богъ е њима, као и осталимъ животиняма неки особити нагонъ дао, по коѣмъ се оне управљаю. Тимъ нагономъ научио ихъ е творацъ она художествена гњизда правити, и путъ преко далеки земаля воздухомъ погодити.

Мало е тица тако на летеню брзи и вешти као што е ласта. Да може онако по ваданъ непрестано летити и на летеню ловъ ловити, зато има онако дугачка и са снажнимъ мишцима споена крила, с' којима воздухъ просеца и онако брзо лети. Да би се итрие окретати могла, зато јој е репъ као вилюшка усеченъ; а ноге су јој врло мале и слабе, да јој при летеню не сметаю, кадъ ихъ и онако врло мало потребуе. Она иста мудростъ створителѣва, која е кокошима велике ходѣће, детлићима пужаюће, соколовима грабљиве, а родама за гацанѣ блата високе, та е и ластама те ма-

ле и слабе ноге дала. Тако е и ластинъ клюнъ, кои е одређенъ да лаку и меку рану прима, кратакъ и танакъ, малко савиенъ и шиљастъ, да болъ воздухъ просецати може, а уста су тако разглавлѣна, да би читава глава одъ ласте унутра ушла; и знаменито е видити, како ласта лептира у најбржемъ летеню увати, и како га наедаредъ прогута и нестане га.

У есенъ се около мале Госпоине све наше ласте у велике врсте покупе, пакъ тако неки данъ заедно лете, као да се за велико путованѣ њино спремаю, и онда ихъ наедаредъ обноћъ нестане. Ако е у септембру јошъ топло, оне остану кодъ насъ и до октобра. Гдѣкое што се око бара и вода баве увати мразъ, и покоче се пакъ ту у блату и пропадну. Нѣкое дођу опетъ у пролеће прерано, и покоче се опетъ одъ пролетњи мразова, и тако ихъ нађемо премрле у шупљимъ дрвима или у пољу. Ове се после животворномъ снагомъ сунца опетъ поврате и пробуде кое се може и собњомъ топлотомъ учинити, и остану преко лета здраве и веселе.

Ласте су најполезније наше тичице, макаръ да ихъ нити едемо, нити друго што одъ њи употребљавамо. Ласте потамане небројне роеве шкодљиви мува и буба, пакъ ако кадгадъ кое е врло ретко и по коју челу увате и прогутаю, то ние никоја велика штета, код толикога силногъ разплођаваня челе.

Сбогъ те велике користи, а и зато што су врло питоме, веселе и довекъ радљиве животињице, држе ихъ сви люди у чести. Земљдѣлацъ воли, кадъ се ласте подъ њговимъ стреяма нагњизде, и закраћуе својой деци, да у гњизда недираю. Између сви остали птица само јошъ чворка гдегде люди исто тако милую, ербѣ е и ово вештакъ у ватаю и таманеню мува и буба, и помаже особито војке одъ шкодљиви гусеница требити.

Неколико мудри изречения.

Ко е богатъ? ко е са свимъ задоволянъ.

Ко е mudarъ? ко одъ свакогъ све што е добро научи.

Ко е одъ поганогъ рода, никадъ за ближнимъ своимъ добра нерекне.

Лажъ е ляга, по којой се неваляо човекъ познае.

Ленъостъ е мати сви зала и невалялства у свету.

Лудостъ и гордостъ на едномъ трну расте.

Материна е клетва страшния одъ божие.

Материно е име свето на небу и на земљи.

Материнъ благословъ и божіи свеедно су.

Младъ лажа, старъ крадљивац.

Мудре савете валя извршити, а не само чути.

Надежда дае снагу и изврши найвећа дела.

Невоспитанъ е човекъ трупина само.

Незнати се с' невалялимъ людма, ненеси своя дрва на њину ватру.

Нема у свету добра, на којемъ понешто зла ние; нитъ има зла, на којемъ понешто добра ние.

Неодлажи на сутра, што данасъ свршити валя.

Непитай му коегъ е рода, већъ гледни како се влада.

Непочиньи дела, где се божјемъ благослову не-надашъ.